

УДК 339.5

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Віталій Маркович

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
бул. Січових Стрільців, 19, м. Львів, Україна, 79000;
тел. (098) 083-46-88, e-mail: v-mark@i.ua*

Проаналізовано транскордонне підприємництво та його загальні особливості. Актуальність теми зумовлена тим, що ступінь вивченості транскордонного підприємництва та впливу на нього програм транскордонного співробітництва залишається в Україні низьким, що пов'язано із численними проблемами, які виникають під час дослідження транскордонних процесів. Для вивчення та формування ефективного підприємництва у прикордонних регіонах, розвитку транскордонних бізнесових зв'язків необхідно сформулювати базовий понятійний апарат, сутність і форми транскордонного підприємництва.

Визначено транскордонне підприємництво як ділову взаємодію фірм різних форм власності або їхніх підрозділів, які знаходяться на суміжних прикордонних територіях різних країн, головною метою яких є одержання прибутку за рахунок вигод і переваг транскордонних ділових операцій. Акцентовано увагу на тому, що транскордонне підприємництво передбачає різні форми спільної діяльності, які систематизовано за мірою зростання їхньої складності та умов їхнього здійснення.

Ключові слова: транскордонне співробітництво; транскордонне підприємництво; прикордонна торгівля; Єврорегіони; Україна.

Актуальність теми. Важливість дослідження розвитку підприємництва у транскордонному регіоні в системі зовнішньоекономічних відносин зумовлена поширенням та поглибленням на початку ХХІ століття європейських інтеграційних процесів. Дослідження цієї проблематики, аналіз сутності та загальних особливостей підприємництва у транскордонних регіонах є актуальними, оскільки мають важливе значення для поліпшення соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів України.

Постановка проблеми. Ступінь вивченості транскордонного підприємництва та впливу на нього програм *транскордонного співробітництва* (ТКС) залишається в Україні низьким, що обумовлюється численними проблемами, які виникають під час дослідження транскордонних процесів. Для вивчення та формування ефективного підприємництва у прикордонних регіонах, розвитку транскордонних бізнесових зв'язків необхідно сформулювати базовий понятійний апарат, визначити поняття, сутність та форми транскордонного підприємництва.

Стан дослідження проблеми. Вітчизняні вчені з середини 90-х років ХХ ст. виявляють значну зацікавленість до питань транскордонного співробітництва і підприємництва як складової системи економічних відносин, зокрема

інтеррегіональних. Значну увагу цим питанням присвячено у працях таких фахівців, як Н. А. Мікула, В. В. Толкованова, І. В. Студеннікова, О. М. Дацюк, О. М. Лютак, І. Є. Журба, В. А. Дергачов та ін. Проте загальний теоретико-методологічний апарат транскордонного підприємництва, як і проблема ролі ТКС у його розвитку, залишаються малодослідженими, їх розглядають здебільшого у контексті регіональної політики України.

Мета нашої статті – визначити поняття, сутність та суб'єкти транскордонного підприємництва, розглянути та систематизувати форми транскордонної підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Протягом 80-х років ХХ ст. у ЄС розробили стратегію його ТКС та регіональної політики, побудовану на основі сприяння розвитку підприємництва. Головним її пріоритетом був економічний розвиток, на відміну від колишнього переважання соціальних чинників, а також стимулювання приватного підприємництва, малого та середнього бізнесу. Феномен підприємницької діяльності у транскордонному просторі дає підстави вирізнити термін – *транскордонне підприємництво*.

Транскордонне підприємництво можна визначити як ділову взаємодію фірм різних форм власності або їхніх підрозділів, що знаходяться на суміжних прикордонних територіях різних країн, головною метою яких є одержання прибутку за рахунок вигод і переваг транскордонних ділових операцій. Транскордонне підприємництво базується на можливості отримання вигод саме із того факту, що продаж товарів чи надання послуг у сусідній країні, або налагодження фірмою однієї країни виробництва чи створення спільного підприємства по інший бік кордону забезпечують залученим у бізнес сторонам більше переваг, ніж вони б мали, якби вели економічну діяльність у своїх країнах.

Транскордонне підприємництво можна розглядати як діяльність, що реалізується через виконання трьох функцій: забезпечення, яке здійснюють державні та місцеві органи влади; сприяння, яке відбувається завдяки функціонуванню договірних органів співробітництва (єврорегіонів, Європейських угруповань територіального співробітництва, Об'єднань єврорегіонального співробітництва) і транскордонними кластерами; здійснення, яке проводять його безпосередні учасники.

Розподіл функцій між інституціями ТКС у розвитку підприємництва зображено на рис. 1.

Безпосередніми учасниками транскордонного підприємництва є його суб'єкти, спроможні активно та незалежно працювати з метою реалізації своїх економічних інтересів: фізичні та юридичні особи, інституційні та добровільні об'єднання останніх, спільні підприємства, ТНК та їхні структурні підрозділи, інші суб'єкти приватного права [3].

Суб'єкти транскордонного підприємництва – це його реальні учасники як процесу взаємодії (окремі особи, контактні групи або складні соціальні

структури), яким притаманні внутрішні мотиви, інтереси, цілі та здатність до їхньої реалізації у певній сфері міжнародної економічної діяльності.

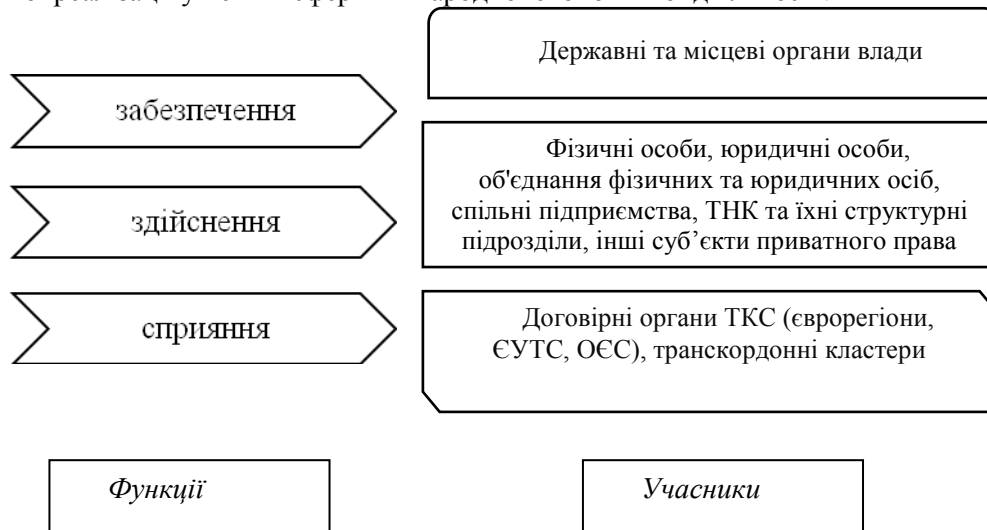

Рис. 1. Учасники підприємництва у транскордонному регіоні та їхні функції

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у нашій державі належать:

- фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають громадянську дієздатність і правоздатність);
- юридичні особи (які зареєстровані в Україні та мають на її території постійне місцезнаходження);
- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних та юридичних осіб (які не є юридичними особами, згідно із законами України, проте мають постійне місцезнаходження на території України);
- структурні одиниці суб'єктів господарської діяльності іноземних держав (дочірні фірми, філії, відділення, представництва);
- спільні підприємства (з постійним місцезнаходженням в Україні) [1].

Транскордонне підприємництво передбачає різні форми спільної діяльності, які можна систематизувати за мірою зростання їхньої складності та умов їхнього здійснення:

1. Прикордонна торгівля. Неформалізована купівля товарів та послуг на сусідніх територіях.
2. Зовнішня торгівля товарами. Формалізовані експортно-імпортні відносини на прикордонних територіях.
3. Виробнича кооперація. Співпраця у виробництві товарів, наданні послуг та створенні матеріальних цінностей.

4. Спільні підприємства. Формування спільних об'єктів у транскордонному просторі, відповідно до чинного законодавства сторін, для виробництва продукції та надання послуг.

5. Транснаціональні компанії у прикордонних територіях. Розміщення підприємств компанії з обох сторін кордону (на невеликій відстані) з тим, щоб потрапити у різні режими економічної діяльності, та, за змогою, в межах транспортних коридорів [5].

Місце транскордонного підприємництва в регіональному розвитку визначається його здатністю до мобілізації та ефективного використання існуючого потенціалу прикордонних регіонів і територій, а також до оптимального поєднання можливостей та ресурсів прикордонних регіонів і територій двох або більше країн, що межують [6].

В умовах відкритої ринкової економіки суб'єкти транскордонного підприємництва можуть набувати істотні вигоди від свого положення, оскільки воно відкриває для них можливості з активізації господарської діяльності на периферійних територіях та підвищення конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно-ресурсного потенціалу сусідніх територій [4].

Однак у реальних умовах особливістю підприємництва у транскордонному регіоні є власне його економічне, законодавче й політичне поле конкуренції, а також соціокультурний фон, що суттєво відрізняє його від внутрішніх ринків країн. Зіткнення завдань та цілей окремих підприємств у міжнародному економічному обміні доповнюється також колізією загальнодержавних інтересів, пов'язаних із забезпеченням суверенітету й економічної безпеки та захистом економічного простору країн.

Саме тому, з метою практичного усунення митних бар'єрів, перешкод для переміщення робочої сили, підвищення життєвого рівня мешканців прикордонних регіонів та вирішення спільних проблем об'єднаними зусиллями запроваджують ТКС.

ТКС центральних та місцевих органів влади є ключовим чинником розвитку транскордонного підприємництва і має на меті допомагати компаніям скористатися можливостями співпраці й створити міцніші економічні зв'язки у межах транскордонного регіону через партнерство у торгівлі, у розвитку інфраструктури, технологій та інновацій. Усунення бар'єрів на шляху транскордонного підприємництва відіграє ключову роль у стимулюванні попиту на товари і послуги, збільшення розміру місцевого ринку та поліпшення конкурентоспроможності [4].

Висновок. Транскордонне підприємництво можна розглядати як діяльність, що реалізується через виконання трьох функцій: забезпечення, яке здійснюють державні та місцеві органи влади; сприяння, яке відбувається завдяки функціонуванню договірних органів співробітництва (євро регіонів, Європейських угруповань територіального співробітництва, об'єднань євро регіонального співробітництва) і транскордонними кластерами; здійснення,

яке проводять його безпосередні учасники. Безпосередніми учасниками транскордонного підприємництва є його суб'єкти, спроможні активно та незалежно працювати з метою реалізації своїх економічних інтересів: фізичні та юридичні особи, інституційні та добровільні об'єднання останніх, спільні підприємства, ТНК та їхні структурні підрозділи, інші суб'єкти приватного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про зовнішньоекономічну діяльність : закон України № 959-ХІІ від 16.04.1991 р.
2. *Бутирська І. В.* Місце транскордонного співробітництва в теорії регіональної економіки / І. В. Бутирська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. – № 1. – (Серія економічні науки).
3. *Кравцова І. В.* Приграничное сотрудничество как фактор развития предпринимательства в трансграничном регионе: на примере Приморского края: автореф. дис. ... канд. экон. наук / И. В. Кравцова. – Владивосток, 2008.
4. *Лютак О. М.* Регіональна політика транскордонного співробітництва в умовах реалізації євроінтеграційного курсу України : автореф. дис. ... канд. экон. наук / О. М. Лютак / Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2008.
5. *Сегедин В. Н.* Перспективы развития трансграничных систем предпринимательства в современной России : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Сегедин Владислав Николаевич ; [Место защиты: Волгогр. гос. техн. ун-т]. – Волгоград, 2011. – 27 с.
6. A Simple Guide to Cross Border Business // InterTradeIreland. – [February 26, 2015]. – Available at : <<http://www.intertradeireland.com/media/intertradeirelandcom/crossborderbusinessadvicezone/firststopshopdocs/A%20Simple%20Guide%20to%20Cross%20Border%20Business%20latest%20edition.pdf>> / – Oct. 2009.

Стаття надійшла до редколегії 01.11.2014.

Прийнята до друку 01.12.2014.

THE ESSENCE AND CHARACTERISTICS OF CROSS-BORDER ENTREPRENEURSHIP

Vitaliy Markovych

*Ivan Franko National University of Lviv,
19, Sichovykh Striltsiv Str., Lviv, Ukraine, 79000;
tel. (098) 083-46-88, e-mail: v-mark@i.ua*

The article is devoted to the definition of cross-border entrepreneurship and analyze of its general features. The relevance of the topic stems from the fact that the degree of scrutiny of cross-border entrepreneurship and the influence of cross-border cooperation on it remain in Ukraine, which is associated with numerous problems arising in the study of cross-border processes.

The article defines cross-border entrepreneurship as business cooperation between firms of different ownership, or their subdivisions, located on the adjacent border areas of different countries, and whose primary purpose is to gain profit due to the benefits and advantages of cross-border business operations. The role of cross-border entrepreneurship in regional development is determined by its ability to mobilize and to use effectively existing potential of border regions and territories, as well as to the combine optimally the capabilities and resources of the border regions.

The article focuses also on the fact that cross-border entrepreneurship involves various forms of joint activities which are systematized by the degree of complexity and by the conditions for their implementation.

Key words: cross-border cooperation; cross-border entrepreneurship; cross-border trade; Euroregion's; Ukraine.

СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТРАНСГРАНИЧНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Віталій Маркович

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Сечевых Стрельцов, 19, г. Львов, Украина, 79000;
тел. (098) 083-46-88, e-mail: v-mark@i.ua*

Статья посвящена определению трансграничного предпринимательства и анализу его общих особенностей. Актуальность данной темы обусловлена тем, что степень изученности трансграничного предпринимательства и воздействия на него программ трансграничного сотрудничества остается в Украине низкой. Для изучения и формирования эффективного предпринимательства в приграничных регионах, развития трансграничных бизнес-связей необходимо сформулировать базовый понятийный аппарат, сущность и формы трансграничного предпринимательства.

Определено трансграничное предпринимательство как деловое взаимодействие фирм различных форм собственности или их подразделений, находящихся на смежных пограничных территориях разных стран, главной целью которых является получение прибыли за счет выгод и преимуществ в ходе трансграничных деловых операций. Также акцентировано внимание на том, что трансграничное предпринимательство предусматривает различные формы совместной деятельности, которые систематизированы по степени возрастания их сложности и условий их осуществления.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество; трансграничное предпринимательство; приграничная торговля; еврорегионы, Украина.